

**Eco-effects
scan
Rhijenhove
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Varese Projectontwikkeling
te Rotterdam**

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

**Eco-effectscan
Rhijenhove
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Varese Projectontwikkeling
te Rotterdam**

Datum: 3 september 2015
Rapportnr: 215136/AQT 301 FF/ML
Status: definitieve rapportage

COLOFON

Titel : *Eco-effectscan Rhijenhove te Den Haag*

Opdrachtgever : *Varese Projectontwikkeling te Rotterdam*
Contactpersoon : dhr. J. Meijer

Projectteam
Projectmanager : dhr. ing. A.P. Wubben
Contactpersoon : mw. ing. M. Langstraat
Auteur : mw. ing. M. Langstraat

Projectnummer : **215136**

Aqua-Terra Nova is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de branche organisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring projectmanager	Goedkeuring kwaliteitsborger
3 september 2015	Definitief		

© 2015 Aqua-Terra Nova B.V.
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doelstelling	2
1.3	Leeswijzer	2
1.4	Verantwoording	2
2	METHODE.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Projectbeschrijving	3
2.3	Beoordeling beschermde natuurgebieden	3
2.4	Wettelijk kader Flora- en Faunawet	3
2.5	Aanwezigheid beschermde planten en dieren	3
2.6	Effectbeoordeling en toetsing.....	4
3	PROJECTGEBIED	6
3.1	Ligging	6
3.2	Bestaande situatie.....	6
3.3	Beoogde situatie en activiteiten	6
4	RESULTATEN.....	8
4.1	Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur	8
4.2	Vaatplanten.....	8
4.3	Vogels	9
4.4	Grondgebonden zoogdieren	10
4.5	Vleermuizen	10
4.6	Amfibieën en reptielen	11
4.7	Vissen.....	11
4.8	Overige beschermde soorten	11
5	EFFECTEN EN MAATREGELEN	12
5.1	Beschermde natuurgebieden.....	12
5.2	Beschermde soorten	12
5.3	Maatregelen	12
6	REFERENTIES	14
BIJLAGE 1	WETTELIJK KADER	15
BIJLAGE 2	PROJECTGEBIED.....	17
BIJLAGE 3	GEBIEDSIMPRESIE PROJECTGEBIED	18
BIJLAGE 4	BESCHERMDE NATUURGEBIEDEN	20

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Varese Projectontwikkeling is werkzaam aan de renovatie van een oude woonboerderij en de realisatie van circa 12 woningen aan de Rhijenhove te Den Haag. Voor dit project dienen onder andere de gevolgen van de ruimtelijke ingrepen op de aanwezige flora en fauna te worden weergegeven. In dit kader is de onderhavige Eco-effectscan uitgevoerd door Aqua-Terra Nova BV.

1.2 Doelstelling

De Eco-effectscan heeft als doel te inventariseren of het project mogelijk in strijd is met de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet of de Ecologische Hoofdstructuur in de Wet ruimtelijke ordening. Hiertoe worden de effecten van de activiteiten op beschermde gebieden en soorten inzichtelijk gemaakt en wordt geadviseerd hoe te handelen in het kader van de natuurwetgeving. Voor de vigerende wetgeving zie bijlage 1.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksmethode en het toetsingskader van de Eco-effectscan beschreven. In hoofdstuk 3 worden het project en het projectgebied beschreven. De resultaten van de inventarisatie en de te verwachten effecten worden in hoofdstuk 4 beschreven. Tot slot volgen in hoofdstuk 5 de conclusies en worden de maatregelen geadviseerd. Bronvermeldingen zijn in de tekst met een nummer aangegeven, wat naar het desbetreffende nummer in de referentielijst verwijst.

In de bijlagen wordt de natuurwetgeving toegelicht, zijn kaarten van het projectgebied opgenomen en is een inventarisatielijst opgenomen met de resultaten van het locatiebezoek en de literatuurstudie.

1.4 Verantwoording

Dit onderzoek geeft een zo volledig mogelijk beeld van aangetroffen aanwezige soorten en de effecten die het project op deze soorten kan hebben. Dit dient gezien te worden vanuit het perspectief dat het onderzoek gebaseerd is op een momentopname. De waarnemingen en conclusies sluiten niet uit dat de ecologie zich op het projectgebied onvoorspelbaar ontwikkelt. Indien dit het geval is dient de initiatiefnemer hiertoe adequate maatregelen te treffen.

2 METHODE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de resultaten van de voorliggende rapportage tot stand zijn gekomen. Dit hoofdstuk dient tevens als onderbouwing van de conclusies. In het kort wordt weergegeven hoe de Flora- en Faunawetgeving in het project wordt geborgd.

2.2 Projectbeschrijving

Het project wordt beschreven aan de hand van de door de opdrachtgever verstrekte informatie. Hiertoe wordt de omvang en ligging van het projectgebied beschreven in relatie tot groenstructuren in de omgeving, wordt de bestaande situatie geschetst en worden de beoogde activiteiten omschreven.

2.3 Beoordeling beschermde natuurgebieden

Op basis van provinciale en lokale kaartendatabases wordt de ligging van natuurgebieden in de omgeving van het projectgebied inzichtelijk gemaakt. Het betreft gebieden in de Natuurbeschermingswet en in de Ecologische Hoofdstructuur. Indien dergelijke beschermde natuurgebieden binnen een straal van 3 km van het projectgebied gelegen zijn of de ingreep een zodanig karakter heeft dat effecten op grotere afstand mogelijk zijn, wordt de wettelijke status beschreven en wordt beoordeeld of negatieve effecten op de gebieden uitgesloten kunnen worden.

2.4 Wettelijk kader Flora- en Faunawet

Voor een uitgebreide omschrijving van de wet- en regelgeving zie bijlage 1. In de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten aangewezen. Hierbij zijn soorten ingedeeld in 3 beschermingscategorieën (tabel 1, 2 en 3) en vormen vogels een aparte categorie. Aanvullend zijn de nesten van enkele vogels jaarrond beschermd.

De bescherming van soorten is met name gericht op populaties en verblijfplaatsen van individuen. Hierbij wordt het 'nee, tenzij'-principe gehanteerd. Handelingen in strijd met de verbodsbepalingen zijn per definitie verboden. Uitzonderingen voor overtreding van de verbodsbepalingen kunnen worden verleend middels vrijstellingen en ontheffingen. Tevens is de zorgplicht te allen tijde van kracht voor alle planten en dieren. Zie box 1 voor de relevante verbodsbepalingen bij ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen.

Box 1. Relevante verbodsbepalingen bij ruimtelijke inrichting en ontwikkelingen

Art 2 (zorgplicht); verplichting om schadelijke handelingen achterwege te laten, zoveel als redelijkerwijs gevergd kan worden; Art. 8: verbod op het beschadigen etc. van groeiplaatsen van beschermde planten; Art. 9: verbod op het doden, verwonden, vangen, opsporen etc. van beschermde dieren; Art. 11: verbod op het beschadigen, verstoren etc. van verblijfplaatsen van beschermde dieren; Art. 12: verbod op het beschadigen, vernielen en uitnemen van eieren van beschermde dieren.

2.5 Aanwezigheid beschermde planten en dieren

Aan de hand van een veldbezoek, verspreidingsatlassen, overige naslagwerken en lokale waarnemingen wordt een lijst samengesteld van tabel 1, 2 en 3-soorten en vogels met jaarrond beschermde nesten welke in de omgeving van het projectgebied zijn waargenomen. De lijst met beschermde soorten is een momentopname, is niet limitatief en kan aangevuld worden met beschermde soorten waarvan de aanwezigheid aannemelijk is.

Voor deze soorten wordt op basis van het verkennend locatiebezoek de geschiktheid van biotopen in het projectgebied beoordeeld. In tabel 1 is een niet-limitatieve lijst van te beoordelen biotoopkenmerken weergegeven. Tijdens het locatiebezoek waargenomen beschermde soorten worden eveneens genoteerd.

Tabel 1. Beoordeling geschiktheid biotoop per soortgroep (niet limitatief)

Soortgroep	Biotoopkenmerken	Relevante biotoopfunctie
Planten	Vegetatiestructuur, bodemtype, vochtigheid, voedselrijkheid, begroeiing watergang, etc.	Standplaats
Vogels	Vegetatiestructuur, boomholten, holten onder dakpannen of in gebouwen, etc.	Vaste verblijfplaats of voortplantingslocatie c.q. nest
Reptielen en grondgebonden zoogdieren	Droge biotoop: vegetatiestructuur, bodemtype, vochtigheid, beschutting, etc.	Vaste verblijfplaats, migratieroute
Vleermuizen	Vegetatiestructuur, holten in bomen of in gebouwen, lijnvormige elementen, etc.	Vaste verblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
Amfibieën	Vegetatiestructuur, begroeiing, doorzicht en uitklimbaarheid watergang, beschutting, etc.	Vaste verblijfplaats, migratieroute
Vissen	Vegetatiestructuur watergang en oevers, sliblaag, doorzicht, etc.	Vaste verblijfplaats
Overige soorten	Alle bovenstaande kenmerken, etc.	Vaste verblijfplaats

De beoordeling van de aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het projectgebied resulteert in de vaststelling:

- Niet aanwezig c.q. afwezig; de soort is niet in de omgeving waargenomen of het projectgebied vormt geen geschikt biotoop voor soort welke in de omgeving waargenomen is; de beoordeling van de afwezigheid wordt uitsluitend in uitzonderingen behandeld; soorten welke op de inventarisatielijst zijn opgenomen en niet worden behandeld, worden per definitie beoordeeld als niet aanwezig c.q. afwezig;
- niet uit te sluiten; de soort is in de omgeving waargenomen of kan op basis van betrouwbare bronnen* verwacht worden en het projectgebied vormt geschikt biotoop voor verblijfplaatsen of andere functionele onderdelen van de leefomgeving van de soort;
- aanwezig: de soort is tijdens het locatiebezoek waargenomen of de soort is in het projectgebied waargenomen op basis van betrouwbare bronnen*.

*Betrouwbare bronnen zijn minder dan 3 jaar oude gegevens van overige ter zake kundigen en de NDFP.

2.6 Effectbeoordeling en toetsing

Voor de aanwezige beschermde soorten of beschermde soorten waarvan de aanwezigheid niet uitgesloten kan worden, worden de effecten van de voorgenomen handelingen beoordeeld en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet en de zorgplicht. Het veldbezoek is uitgevoerd op dinsdag 1 september 2015. Tijdens het veldbezoek was het circa 19°C en bewolkt.

De toetsing is gericht op aantasting en verstoring van individuen en hun functionele leefomgeving. De toetsing is afhankelijk van de kwetsbare periode waarin handelingen een effect kunnen hebben. Vervolgens wordt beoordeeld of aantasting van individuen en hun functionele leefomgeving een effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de regionale of landelijke populatie. Zie tabel 2 voor een niet-limitatief toetsingskader per soortgroep.

Tabel 2. Toetsing handelingen per soortgroep (indicatief en niet limitatief)

Soortgroep	Vergraven/ Klepelen/ Verwijderen Bovengrond	Slopen/ Renoveren Behouwing	Kappen/ Snoeien Bomen	Toetsing gericht op
Planten	X	X		Verlies standplaats
Vogels	X	X	X	Verlies of verstoring nest
Grondgebonden zoogdieren	X		X	Verlies of verstoring verblijfplaats
Vleermuizen	X	X	X	Verlies of verstoring verblijfplaats, vliegroute of foerageergebied
Amfibieën	X			Verlies of verstoring verblijfplaats
Reptielen	X			Verlies of verstoring verblijfplaats
Vissen				Verlies of verstoring verblijfplaats
Overige soorten	X			Verlies of verstoring verblijfplaats

X = toetsing van de handeling op overtreding van verbodsbepaling of de zorgplicht

Per soortgroep worden de handelingen getoetst aan de verbodsbepalingen en de zorgplicht. Per beschermingscategorie worden hierbij verschillende toetsingskaders gehanteerd (zie tabel 3).

Tabel 3. Toetsingskader per beschermingscategorie

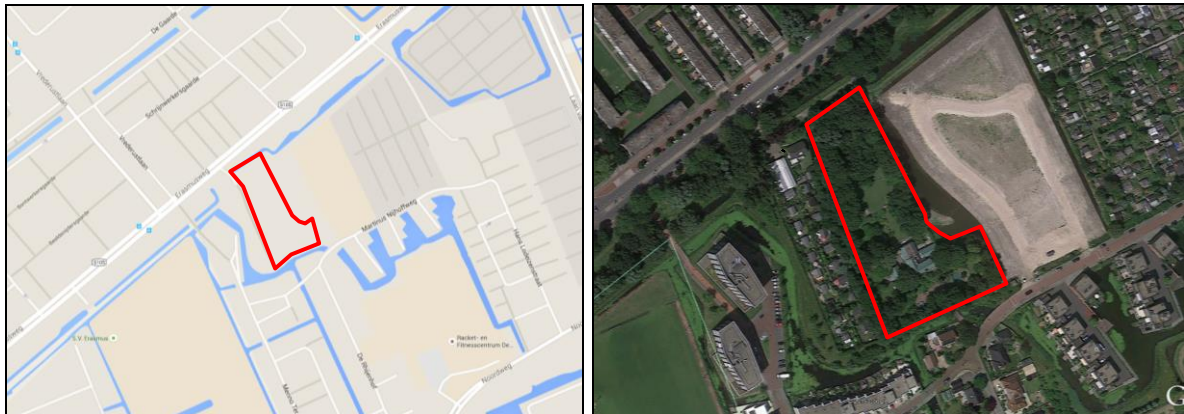
Categorie	Toetsingskader
Tabel 1 (Algemene soorten)	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen.
Tabel 2 (Overige soorten)	Voor handelingen in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling geldt een vrijstelling voor overtreding van de verbodsbepalingen, mits de handelingen uitgevoerd worden conform een goedgekeurde gedragscode. Indien het niet mogelijk is om conform een gedragscode te werken, dan dient ontheffing aangevraagd te worden.
Tabel 3 (Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB)	Effecten dienen te allen tijde voorkomen te worden. Indien effecten op soorten uit tabel 3 niet uitgesloten kunnen worden, dient de omvang van de mogelijke effecten inzichtelijk gemaakt te worden middels vervolgonderzoek.
Vogels	Verstoring of verwijdering van in gebruik zijnde nesten dient te allen tijde voorkomen te worden. Van ca. 15 vogelsoorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke nesten is een ontheffing van de Flora- en Faunawet noodzakelijk.
Alle planten en dieren	In het kader van de zorgplicht dienen schadelijke effecten zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden voorkomen te worden, beperkt te worden of ongedaan gemaakt te worden.

3 PROJECTGEBIED

3.1 Ligging

Het projectgebied Rhijenhove is gelegen aan de Martinus Nijhoffweg in de gemeente Den Haag te Zuid-Holland. Het projectgebied wordt aan de westzijde begrensd door nieuwbouwwoningen (tevens Martinus Nijhoffweg), aan de noordzijde door een wandelpad en watergang langs de Erasmusweg en aan de oostzijde door een watergang en een braakliggend terrein waar momenteel nieuwbouw op plaats vindt. Zie figuur 1 voor de ligging en bijlage 2 voor de begrenzing van het projectgebied.

Figuur 1: Ligging projectgebied, rood omlijnd (zie bijlage 2 voor een uitvergroting van het projectgebied)

3.2 Bestaande situatie

Een weergave van de bestaande situatie is opgenomen in bijlage 2. Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 9.500 m². Het terrein bestaat in de huidige situatie uit een landgoed, geheel omringd door watergangen met een oude woonboerderij, een koetshuis en een omliggende tuin. Het landgoed is bereikbaar via een ophaalbrug.

De woonboerderij uit 1597 betreft een tweelaagse woning met aangebouwde schuur. De woning heeft geen zichtbare spouwmuur of dilatatie voegen. Het dak betreft een pannendak met boeiboorden. Hier zijn meerdere openingen en schuren in zichtbaar. Het koetshuis is een vergelijkbaar maar kleiner pand.

Direct om de woonboerderij en het koetshuis ligt een onderhouden tuin met gazon, borders, fruitbomen, struweel, bomen en een moestuin. Achter de woning is een schapenwei gelegen. De noordzijde van het landgoed bestaat uit een oude laan en houtopstand met kruidenrijke en struweel rijke onderbegroeiing.

Zie bijlage 3 voor een gebiedsimpresie van het projectgebied.

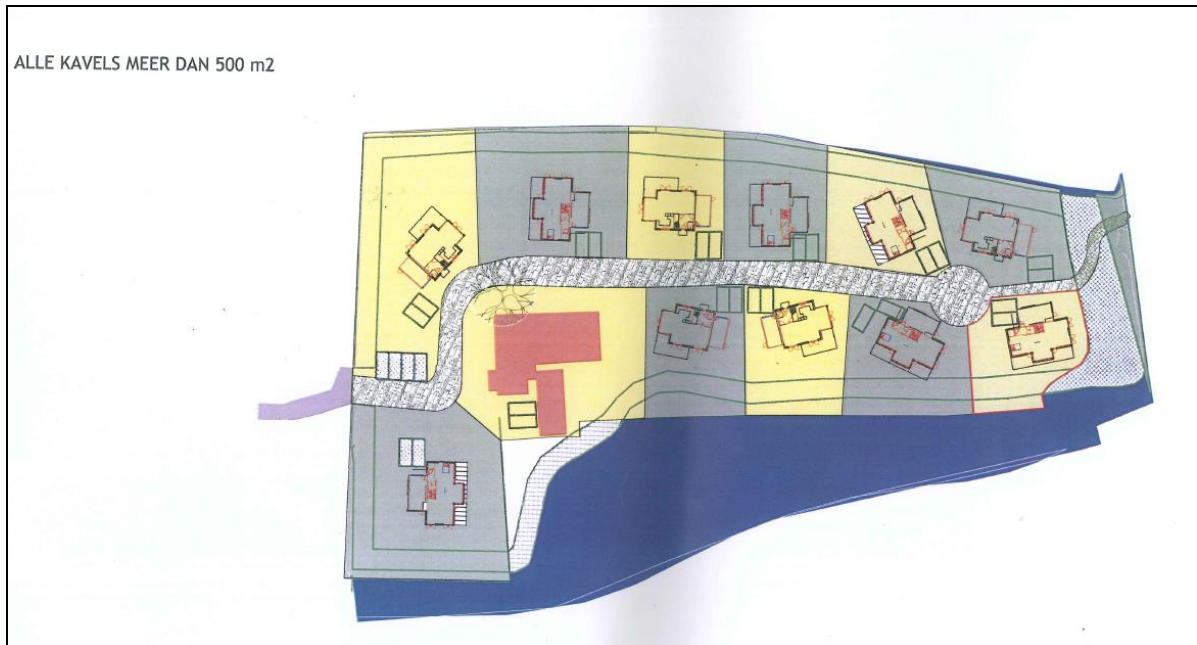
3.3 Beoogde situatie en activiteiten

De activiteitenomschrijving is opgesteld aan de hand van plattegronden, ontwerptekeningen en de mondeling en schriftelijk door de opdrachtgever verstrekte informatie.

Varese projectontwikkeling is in opdracht van de bewoners voornemens een herontwikkeling uit te voeren van het landgoed De Rhijenhove in de gemeente Den Haag. De Rhijenhove betreft een locatie met een oude woonboerderij (Rhijenhof 14) en koetshuis (Rhijenhof 16). In het kader van de herontwikkeling zal de woonboerderij gerenoveerd worden, zal het koetshuis verwijderd worden en zullen op het landgoed een elftal woningen gerealiseerd worden (zie figuur 2). Aan de noordzijde van het landgoed zal een ecologische zone gecreëerd worden (zie figuur 3).

Voor de herinrichting van het gebied zal een groot deel van het gebied bouwrijp gemaakt worden. Op het perceel staan circa 200 kapvergunningplichtige bomen. Voor de realisatie van de woningen zal een groot aantal van deze bomen verwijderd moeten worden. De watergangen rond het landgoed zullen behouden blijven.

Deze activiteiten vormen de basis van de Eco-effectscan.

Figuur 2: Kavel indeling Rhijenhove

Figuur 3: Ecologische zone en groenstrook De Rhijenhove

4 RESULTATEN

4.1 Natuurbeschermingswet en Ecologische Hoofdstructuur

4.1.1 *Ligging projectgebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden*

Het projectgebied is niet gelegen in of grenst niet aan gebieden in de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen (Landgoed Ockenburg) is gelegen op een afstand van circa 5 km van het projectgebied (zie bijlage 4 voor een kaart met de omliggende natuurgebieden). Overige Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstand.

Ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden kunnen mogelijk een indirect effect hebben op beschermde gebieden (externe werking). Het landgoed De Rhijenhove is gelegen binnen druk stedelijk gebied (Den Haag) op enkele kilometers afstand van beschermde duingebieden. Hiernaast zullen er geen activiteiten plaatsvinden die een verhoging van industrie of landbouw of een significante toename van de verkeersintensiteit in de omgeving tot gevolg hebben.

Het projectgebied Rhijenhove is gelegen in de ontwikkelingszone Erasmuszone. Deze behoort tot 1 van de 19 zogenaamde 'Excellente Gebieden' in Nederland⁽²³⁾. Het doel van het programma Excellente Gebieden is dat er woningen en utiliteitsbouw worden gerealiseerd met een EPC (Energieprestatiecoëfficiënt) die lager is dan het bouwbesluit op dat moment voorschrijft. De ervaringen en 'lessons learnt' van de ontwikkeling van deze gebieden worden bijgehouden. Dit met als doel het ontwikkelen en uitdragen van kennis en ervaring gericht op het bereiken van Bijna Energieneutrale Nieuwbouw in 2020.

Ook de woningen in de Rhijenhove worden zo veel mogelijk energieneutraal gebouwd. Zo worden onder andere zonnepanelen op de daken geplaatst en worden de woningen energiezuinig gebouwd. De uitstoot van bijvoorbeeld stikstof wordt hierdoor tot een minimum beperkt.

Bovendien is er geruime afstand tussen het projectgebied en het Natura 2000-gebied. Effecten van de werkzaamheden op het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied worden daarom uitgesloten.

4.1.2 *Ligging projectgebied ten opzichte van EHS*

Het projectgebied ligt op ruim 3 kilometer van een Ecologische Hoofdstructuur (betreffende de Wennetjessloot). Tussen het projectgebied en de EHS is stedelijk gebied, industrie en enkele groenere wegen gelegen. Door de tussenliggende afstand en het karakter hiervan worden effecten van de werkzaamheden op de EHS uitgesloten.

4.1.3 *Toetsing*

Vanwege de ligging van het projectgebied en de geringe omvang van de ingreep worden effecten op beschermde Natura 2000-gebieden of de nabijgelegen EHS niet verwacht. Het uitvoeren van een nadere voortoets is niet noodzakelijk.

4.2 Vaatplanten

4.2.1 *Aanwezige soorten*

Tijdens het veldbezoek op 1 september 2015 zijn veel algemene soorten aangetroffen als wilgen, gewone es, eik, vijgenboom, meidoorn, wilde aardbei, brandnetel, braam en appelboom. Het projectgebied bestaat naast de bebouwing uit siertuin, moestuin, verwilderde bosschage of weiland. Vanwege het gebruik en de historie van het landgoed zal de beplanting grotendeels aangeplant zijn en is de bodem verstoord. Er zijn geen beschermde planten waargenomen. De bodem van het landgoed heeft een zeer voedselrijk karakter. Dit is geen geschikt habitat voor natuurlijk voorkomende beschermde flora.

4.2.2 *Toetsing*

Beschermde planten kunnen worden uitgesloten en er is geen sprake van een nadere toetsing aan de Flora- en faunawet met betrekking tot beschermde planten.

4.3 Vogels

4.3.1 Aanwezige soorten

In het projectgebied zijn algemene soorten waargenomen als koolmees, gaai, boomklever en merel. Tevens werden halsbandparkieten gehoord. Door de aanwezigheid van de vele bes dragende struiken, fruitbomen, verwilderd groen en oudere bomen is het projectgebied uitermate geschikt voor allerlei kleinere en grotere vogels.

De jaarrond beschermde soorten huismus en gierzwaluw zijn tijdens het locatiebezoek niet waargenomen, maar kunnen door de aanwezigheid van geschikt habitat niet worden uitgesloten. Zowel de oude woonboerderij als het koetshuis hebben geschikte invliegopeningen voor beide soorten (zie figuur 4). Echter wordt het gebied tevens gebruikt door de halsbandparkiet, welke sterk concurreert met beide soorten. Tijdens het veldbezoek zijn geen huismussen waargenomen. Huismussen zijn zeer gebonden aan hun nestlocaties en hoewel ze alleen tijdens het broeden daadwerkelijk gebruik maken van hun nesten, blijven ze doorgaans het gehele jaar door in de directe omgeving van het verblijfplaats .

Gierzwaluwen verblijven alleen tijdens de nestperiode van 15 mei tot 15 juli in Nederland. Deze konden dan ook niet waargenomen worden.

De woningen zijn potentieel geschikt voor verblijfsplaatsen van huismus en gierzwaluw. Echter wordt, vanwege aanwezigheid van de halsbandparkiet en afwezigheid van de huismus ten tijde van het veldbezoek niet verwacht dat verblijfplaatsen van huismussen of gierzwaluwen aanwezig zijn. Op basis van het veldbezoek en de omstandigheden wordt verwacht dat volledig nader onderzoek niet noodzakelijk is. Echter wordt wel aanbevolen om een extra kort veldbezoek uit te voeren in de broedperiode van de huismus ter extra controle van afwezigheid van de dieren. Dit betreft de periode half april-half mei in de ochtend. Voor de gierzwaluw kan een extra controle uitgevoerd worden tegelijkertijd met het voorjaarsonderzoek naar vleermuizen (zie 4.5).

Binnen het project gebied zijn meerdere oudere bomen aanwezig die geschikt zijn voor jaarrond beschermde vogels als bosuil, ransuil, sperwer, havik en boomvalk. De bomen zijn allen gecontroleerd op aanwezigheid van nesten en/of hollen die door deze groep gebruikt kunnen worden. Deze zijn niet aangetroffen. Op basis van afwezigheid van geschikte nesten wordt het voorkomen van jaarrond beschermde boom bewonende vogels uitgesloten.

Figuur 4: geschikte invliegopeningen en holtes voor huismus en gierzwaluw

4.3.2 Toetsing

Het landgoed wordt zonder twijfel gebruikt als broedterritoria van algemeen voorkomende vogelsoorten. Nesten van alle vogels zijn beschermd op het moment dat deze gebouwd worden of al in gebruik zijn genomen.

Met het uitvoeren van werkzaamheden in het projectgebied tijdens de broedperiode (grofweg maart t/m juli) kunnen nesten van algemene broedvogels verstoord worden of verloren gaan. Nesten van algemene broedvogels zijn beschermd tijdens het broeden en mogen tijdens de broedperiode niet verstoord of verwijderd worden. Aangeraden wordt om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.

Hoewel de verwachting is dat de woningen niet gebruikt worden door de beschermde huismus en gierzwaluw, kan dit niet op voorhand uitgesloten worden. Aanbevolen wordt om in de broedperiodes van de soorten een korte extra controle uit te voeren om aanwezigheid uit te sluiten. Voor de huismus dient dit te gebeuren in de periode half april- half mei in de ochtend en voor de gierzwaluw in de periode half mei-half juli in de avond. De gierzwaluw controle kan voorafgaand het vleermuisonderzoek uitgevoerd worden.

Op basis van afwezigheid van geschikte nesten kunnen rust- en verblijfslocaties van jaarrond beschermde vogels als uilen en roofvogels worden uitgesloten.

4.4 Grondgebonden zoogdieren

4.4.1 Aanwezige soorten

In het projectgebied kan de aanwezigheid van algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren van tabel 1 niet uitgesloten worden, vanwege de aanwezigheid van onverhard terrein met struweel en schuilplaatsen. Het betreft hoofdzakelijk muizen, egel en mol.

Vanwege de ligging van het gebied in stedelijk gebied en de afwezigheid van strikt beschermde grondgebonden zoogdieren in de omgeving wordt het voorkomen van strikt beschermde soorten grondgebonden zoogdieren niet verwacht.

4.4.2 Toetsing

Met het verwijderen van het aanwezige groen en het vergraven van grond kunnen verblijfplaatsen van tabel 1-soorten verloren gaan en kunnen dieren gedood worden. Vanwege het aanwezige struweel, ondergroei en aanwezige schuilplaatsen als houtstapels is de dichtheid aan kleine zoogdieren waarschijnlijk zeer hoog. Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van tabel 1-soorten geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing. Kleine zoogdieren maken gebruik van dicht struweel en holtes of ruimtes onder houtstapels en ander materiaal voor de winterslaap en voor de voortplanting. Hierom wordt aangeraden de aanwezige begroeiing en obstakels in de late zomer of in het najaar te verwijderen. Hiermee wordt voorkomen dat zogende of in winterslaap zijnde dieren worden omgebracht.

4.5 Vleermuizen

4.5.1 Aanwezige soorten

Het landgoed vormt zeer geschikt leefgebied voor vleermuizen. Door de rijke begroeiing met struweel, bomen, houtstapels en allerlei structuren is het projectgebied zeer aantrekkelijk voor zowel vleermuizen als hun prooien (insecten).

Binnen het plangebied zijn bomen en panden aanwezig met potentieel geschikte holtes, spleten en kieren voor verblijfplaatsen. De woonboerderij en het koetshuis hebben beide geen spouwmuren, maar er zijn voldoende kieren en spleten aanwezig achter onder andere de dakgoten en de houten betimmering.

In de directe omgeving van het plangebied zijn waarnemingen en verblijfplaatsen bekend van zowel boom- als gebouw bewonende vleermuizen als de gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.

4.5.2 Toetsing

Alle vleermuizen en hun functionele leefomgeving zijn strikt beschermd conform de Flora- en faunawet tabel 3 en de EU-Habitatrichtlijn Bijlage IV. Het te verwijderen koetshuis, de te renoveren woonboerderij en de bomen in het projectgebied bieden potentieel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen. Vleermuisverblijven en andere essentiële functies van het projectgebied voor vleermuizen kunnen daarmee niet worden uitgesloten waardoor er sprake is van een nadere toetsing aan de Flora- en faunawet met betrekking tot vleermuizen.

Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden tussen zonsondergang en zonsopkomst in de periode maart t/m oktober kunnen foeragerende en vliegende vleermuizen worden verstoord. Voor het verstoren van vleermuizen op niet essentieel functionele gebieden is geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing.

4.6 Amfibieën en reptielen

4.6.1 Aanwezige soorten

Het gebied is door de rijke ondergroei en de aanwezige structuren als houtstapels en dood hout zeer geschikt voor amfibieën en reptielen. Het gebied wordt vrijwel zeker gebruikt door algemene amfibie soorten van tabel 1 als groene kikker, meerkikker, gewone pad en watersalamander als jaarrond leefgebied.

Vanwege de vrij geïsoleerde ligging in stedelijk gebied wordt het voorkomen van strikt beschermde soorten als de ringslang en rugstreeppad uitgesloten.

4.6.2 Toetsing

Vanwege de rijke ondergroei en de aanwezige structuren als brandhoutstapels en dood hout is de dichtheid aan algemene amfibieën waarschijnlijk zeer hoog. Door de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen verloren gaan en kunnen dieren gedood worden. Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van tabel 1-soorten geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing.

Amfibieën gebruiken dicht struweel en structuren voor overwintering en planten zich voort in vijvers en plassen. Hierom wordt aangeraden de aanwezige begroeiing en obstakels in de late zomer of in het najaar te verwijderen. Hiermee wordt voorkomen dat jonge dieren of in winterslaap zijnde dieren worden omgebracht.

4.7 Vissen

4.7.1 Aanwezige soorten

De waterlopen rond het landgoed zijn geschikt voor algemeen voorkomende en beschermde soorten als kleine modderkruiper en bittervoorn. Het projectgebied is gelegen binnen het verspreidingsgebied van deze soorten. Echter zijn er geen werkzaamheden gepland aan de watergangen. Effecten van de werkzaamheden op beschermde vissoorten worden hierdoor uitgesloten.

4.7.2 Toetsing

Effecten op beschermde vissen kunnen worden uitgesloten en er is geen sprake van een nadere toetsing aan de Flora- en faunawet.

4.8 Overige beschermde soorten

4.8.1 Aanwezige soorten

De aanwezigheid van overige beschermde soorten wordt uitgesloten, vanwege het ontbreken van geschikt biotoop. Een nadere toetsing is derhalve niet van toepassing voor overige beschermde soorten.

4.8.2 Toetsing

Overige beschermde soorten worden niet verwacht en er is geen sprake van een nader toetsing aan de Flora- en faunawet met betrekking tot overige beschermde soorten.

5 EFFECTEN EN MAATREGELLEN

5.1 Beschermde natuurgebieden

5.1.1 Natura 2000

Het projectgebied is niet gelegen in of grenst niet aan gebieden in de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is gelegen op een afstand van circa 5 km van het projectgebied (zie bijlage 3 voor een kaart met de omliggende natuurgebieden). Overige Natura 2000-gebieden liggen verder weg. Het projectgebied Rhijenhove is gelegen binnen druk stedelijk gebied (Den Haag) op enkele kilometers afstand van beschermde duingebieden. Het projectgebied behoort tot de ontwikkelingszone Erasmusveld, welke aangewezen is als Excellent Gebied. Dit houdt in dat alle gebouwen en utiliteitsgebouwen in de zone zo energie neutraal mogelijk gebouwd worden. Hierdoor wordt onder andere uitstoot van stikstof tot een minimum beperkt.

Hiernaast zullen er geen activiteiten plaatsvinden die een verhoging van industrie of landbouw of een significante toename van de verkeersintensiteit in de omgeving tot gevolg hebben. Effecten van de werkzaamheden op het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied worden daarom uitgesloten.

5.1.2 Ecologische hoofdstructuur

Het projectgebied is gelegen op circa 3 km van de EHS. Tussen het projectgebied en de EHS ligt stedelijk gebied. Gezien de kenmerken van tussenliggend gebied en de afstand worden effecten van de werkzaamheden op de EHS uitgesloten.

5.2 Beschermde soorten

Op basis van een locatiebezoek en een literatuurstudie is geïnventariseerd welke beschermde soorten er in het projectgebied aanwezig kunnen zijn. Aan de hand van de projectbeschrijving is getoetst of het project in strijd is met de Flora- en faunawet. De conclusie van de toetsing worden hieronder weergegeven.

De onderstaande tabel geeft een beknopte weergave van de effecten van het project op beschermde soorten volgens de Flora- en faunawet of Habitatrichtlijn.

Tabel 4. Resultaten beschermde soorten

Soort	Wet*	Aanwezig	Effecten op functionaliteit
Vaatplanten			
Niet aanwezig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vogels			
Algemene en beschermde soorten	FF3	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring broedlocaties
Zoogdieren			
Algemene grondgebonden zoogdieren	FF1	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Vleermuizen	FF3, HR	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen en foerageergebied
Amfibieën			
Algemene amfibieën	FF1	Potentieel	Mogelijk verlies en verstoring verblijfplaatsen
Vissen			
n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Overige soorten			
Niet aanwezig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

* FF = Flora- en faunawet, tabel 1 t/m 3, categorie 1 t/m 5, HR = Habitatrichtlijn, bijlage IV

5.3 Maatregelen

Per (potentieel) aanwezige beschermde soortgroep wordt de vervolprocedure aangegeven.

5.3.1 Vogels

De nesten van vogels zijn beschermd tijdens het broeden. Om verstoring van broedvogels te voorkomen wordt geadviseerd de werkzaamheden buiten het broedseizoen (grotweg van maart t/m juli) uit te voeren. Bij werkzaamheden tijdens deze periode wordt de aanwezigheid van een ecoloog noodzakelijk, die een dag vooraf aan de kap alles opnieuw naloopt. Indien vogelnesten aangetroffen worden, dienen de werkzaamheden nabij het nest uitgesteld te worden totdat de jongen uitgevlogen zijn of dient een verstoringvrije zone rond het nest te worden opgesteld.

Nesten en rustlocaties van jaarrond beschermde vogels als huismus en gierzwaluw worden niet verwacht, maar kunnen ook niet worden uitgesloten. Op basis van de kenmerken is het projectgebied potentieel geschikt voor deze soorten, echter zijn tijdens het veldbezoek geen huismussen waargenomen maar wel halsbandparkieten gehoord. Halsbandparkieten concurreren met onder andere de huismus, waardoor deze laatste gebieden met parkieten regelmatig verlaten. Omdat het veldbezoek in een, voor huismus en gierzwaluw, ongunstige periode uitgevoerd is, wordt voorgesteld om een extra kort veldbezoek uit te voeren in het voorjaar. Tijdens dit extra veldbezoek kan definitief gesteld worden of de dieren wel of niet gebruik maken van het plangebied en of er eventueel verblijfplaatsen geteld moeten worden.

Indien vaste rust- en/of verblijfplaatsen van jaarrond beschermde vogels worden aangetroffen in het projectgebied, dient ontheffing van de Flora- en faunawet verkregen te worden om het project uit te kunnen voeren.

5.3.2 *Algemeen voorkomende dieren van tabel 1 (grondgebonden zoogdieren en amfibieën)*

Met het verwijderen van het aanwezige groen en het vergraven van grond kunnen verblijfplaatsen van tabel 1-soorten verloren gaan en kunnen dieren gedood worden. Vanwege de rijke onderbegroeiing en aanwezigheid van allerlei structuren is de dichtheid aan kleine zoogdieren en amfibieën waarschijnlijk zeer hoog. Voor het verwijderen van verblijfplaatsen en het verwonden van tabel 1-soorten geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing. Kleine zoogdieren en amfibieën maken gebruik van dicht struweel en holtes of ruimtes onder houtstapels en ander materiaal voor de winterslaap en voor de voortplanting (zoogdieren). Hierom wordt aangeraden de aanwezige begroeiing en obstakels en werkzaamheden aan de watergangen in de late zomer of in het najaar te verwijderen of uit te voeren. Hiermee wordt voorkomen dat zogende of in winterslaap zijnde dieren worden omgebracht.

5.3.3 *Vleermuizen*

Alle verblijfplaatsen van vleermuizen en hun functionele leefomgeving zijn strikt beschermd conform tabel 3 van de Flora- en faunawet en Bijlage IV van de EU Habitatrichtlijn. Met het uitvoeren van het project kunnen verblijfplaatsen en leefgebied van vleermuizen verloren gaan of verstoord worden.

Om inzichtelijk te maken of het project ontheffing plichtig is ingevolge de Flora- en faunawet dient nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen in de panden en de bomen, het gebruik van het projectgebied en de omgeving door vleermuizen.

Nader onderzoek naar vleermuizen dient conform vastgestelde protocollen te worden uitgevoerd. De looptijd van onderzoek is van half mei tot en met half juli en begin augustus tot en met begin oktober. In beide perioden (voorjaar en najaar) dienen minimaal 2 veldbezoeken aan het gebied te worden gebracht.

Indien verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen in het projectgebied, dient ontheffing van de Flora- en faunawet verkregen te worden om het project uit te kunnen voeren.

5.3.4 *Conclusie*

Nader onderzoek is noodzakelijk voor de volgende soortgroepen:

- Vleermuizen.

6 REFERENTIES

Algemene natuur- en beleidsinformatie

1. 'Flora- en faunawet', Ministerie van LNV, Den Haag, 2002.
2. 'Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet', Staatscourant, Den Haag, 2 februari 2005.
3. 'Natuurbeschermingswet 1998', Ministerie van LNV, 1 oktober 2005.
4. 'Handreiking Flora- en faunawet', W.R.M. van Heusden & S.J. Vreugdenhil, Dienst landelijk gebied, oktober 2008.
5. 'Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998', ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
6. 'Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving', Directie Natuur, Ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
7. 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet', Dienst Regelingen, Ministerie van LNV, augustus 2009.
8. 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep', Dienst Regelingen, Den Haag, september 2009.

Algemene verspreidingsgegevens en verspreidingsatlassen

9. 'Protocol vleermuizen', Vakberaad vleermuizen, Netwerk Groene Bureaus, 24 januari 2012.
10. www.waarneming.nl
11. www.ravon.nl
12. 'Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008', K. Mostert en J. Willemsen, Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, Delft, december 2008.
13. www.zoogdiervereniging.nl
14. www.sovon.nl
15. www.anemoon.nl

Locatie specifieke informatie en internetpagina's

16. Waarneming Aqua-Terra Nova tijdens het locatiebezoek ten behoeve van deze Eco-effectscan.
17. 'Gedragscode Flora- en Faunawet, Ruimtelijke ontwikkeling & inrichting', Stadswerk, augustus 2010.
18. www.pzh.nl: informatie over de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
19. Cor Nonhof, Natura 2000 Duinbossen, KNNV afdeling Delfland, 2012
20. <http://pas.natura2000.nl/pages/pas-gebieden.aspx>
21. Visie Ruimte en Mobiliteit, Ontwerp, Provincie Zuid-Holland, juli 2014
22. Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-Saldobenadering en herbegrenzen EHS, een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies, Ministeries van LNV en VROM en de provincies
23. '<http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/stad-en-regio/exellente-gebieden/de-gebieden>'.

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER

Natuurbeschermingswet 1998

De natuurbeschermingswet 1998 heeft als doel het beschermen en in stand houden van bijzondere gebieden in Nederland. Hierin kan onderscheid worden gemaakt in Beschermd Natuurmonumenten en Natura2000-gebieden (zie box). Beschermd Natuurmonumenten omvatten zowel particuliere als staatseigendommen.

Handelingen binnen de beschermde gebieden worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Handelingen of activiteiten binnen én buiten beschermde natuurgebieden die schadelijk kunnen zijn voor de doelstellingen van het gebied zijn verboden, tenzij de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend. Hierbij wordt het 'Nee, tenzij' principe gebruikt en dient rekening gehouden te worden met invloeden van buiten het beschermde natuurgebied, de zogeheten 'externe werking'. Aanvullend dient rekening gehouden te worden met de cumulatie van effecten in relatie tot andere projecten of plannen.

Ecologische Hoofdstructuur

In de EHS worden natuurgebieden onderling tot een samenhangend netwerk verbonden, o.a. via ecologische verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer;
- robuuste verbindingen en grote wateren.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerd en het beleid is in de Nota Ruimte overgenomen. De juridische doorwerking van het rijksbeleid van de EHS wordt in de AMvB Ruimte, als onderdeel van de Wet Ruimtelijke Ordening, geborgd. De Provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing, begrenzing en de doelstelling van de EHS-gebieden in een verordening, in veel gevallen een natuurbeheerplan. De provinciale verordening bevat tevens regels voor bestemmingsplannen in de EHS. Dit betreft, conform de Spelregels EHS, een regeling over compensatie die er ten minste voor moet zorgen dat er geen netto verlies aan oppervlakte, samenhang of kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur optreedt en dat compensatie op de juiste wijze plaatsvindt. Tot slot zorgt de provinciale verordening ervoor dat de gemeente dit in de toelichting van het bestemmingsplan verantwoordt.

Voor de EHS geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe activiteiten die de wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur significant aantasten zijn verboden, tenzij sprake is van groot openbaar belang, er geen andere mogelijkheden voor realisatie zijn en de negatieve gevolgen beperkt en gecompenseerd worden."

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Ingevolge het 'nee, tenzij principe' zijn handelingen in strijd met de Flora- en Faunawet per definitie verboden. De verboden handelingen zijn opgenomen in de verbodsbepalingen:

- Art. 8: verbod op het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Art. 9: verbod op het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daartoe opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 10: verbod op het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
- Art. 11: verbod op het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 12: verbod op het beschadigen, vernielen en uitnemen van eieren van beschermde dieren.
- Art. 13: verbod op planten of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, of onder zich te hebben.

Aanvullend is in de Flora- en faunawet een zorgplicht opgenomen (artikel 2 Flora- en Faunawet). Uit de zorgplicht volgt dat een ieder die redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelingen achterwege te laten, dan wel alle maatregelen te treffen die redelijkerwijs van hem geveerd kunnen worden om de gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken.

Ontheffing Flora- en faunawet (artikel 75)

Voor overtreding van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kan ontheffing aangevraagd worden. Voorwaarde voor het verkrijgen van een ontheffing is dat het project geen negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten én mits het project een bij wet genoemd belang dient. Voor soorten die aangewezen zijn in de Vogel- of Habitatrichtlijnen dient het project aanvullende belangen te dienen. De beschermde soorten zijn in drie tabellen met verschillende beschermingsniveaus opgenomen. Vogels vallen buiten deze indeling en worden in de volgende paragraaf besproken. Voor algemeen voorkomende soorten (tabel 1) geldt o.a. voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling, waardoor een ontheffing niet nodig is. Voor schaarse soorten (tabel 2) is een ontheffing niet nodig, mits gebruik gemaakt wordt van een gedragscode. Voor strikt beschermde soorten (tabel 3) zal bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig zijn. Voor alle inheemse soorten geldt daarnaast de algemene Zorgplicht, waarin gesteld wordt dat schade aan alle planten en dieren, zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden, voorkomen dient te worden.

Vogels

Van alle inheemse vogelsoorten zijn de nesten gedurende het broeden beschermd. De meeste vogels broeden in de periode 15 maart t/m 15 juli. Voor het verstoren van broedende vogels wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat de verstoring eenvoudig voorkomen kan worden door de activiteiten buiten het broedseizoen uit te voeren. Van ca. 15 vogelsoorten zijn de nesten jaarrond beschermd. Deze vogelsoorten zijn in vier categorieën ingedeeld⁽⁸⁾:

- Cat 1 betreft vogelsoorten die het nest jaarrond gebruiken als vaste verblijfplaats,
- Cat 2 betreft koloniebroeders die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 3 betreft overige vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop,
- Cat 4 betreft vogelsoorten die elk broedseizoen terugkeren naar dezelfde nestlocatie en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een nest te bouwen.

Tot slot zijn de nesten van enkele vogelsoorten (uit Cat 5) alleen jaarrond beschermd indien zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen, bijvoorbeeld als in de omgeving van een projectgebied geen of onvoldoende alternatieve geschikte nestplaatsen aangeboden worden.

Voor beschadiging of vernietiging van jaarrond beschermde vogelnesten (art. 11) kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Vogelrichtlijn dient.

Gedragscode

In een gedragscode is beschreven hoe tijdens de uitvoering van werkzaamheden de schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. De gedragscode moet aangeven hoe er in de praktijk "zorgvuldig wordt gehandeld". De gedragscode kan zelf worden opgesteld en ter goedkeuring worden voorgelegd aan de minister van EL&I. Indien men aantoonbaar werkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geldt voor bepaalde activiteiten in het leefgebied van soorten van tabel 2 een vrijstelling. Voor bestendig beheer en onderhoudswerkzaamheden in natuurbeheer, landbouw of bosbouw geldt de gedragscode ook voor soorten uit tabel 3, met uitzondering van de soorten die ook onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn vallen.

BIJLAGE 2 PROJECTGEBIED

Bestaande situatie projectgebied
Bron: Google Maps

 = projectgebied

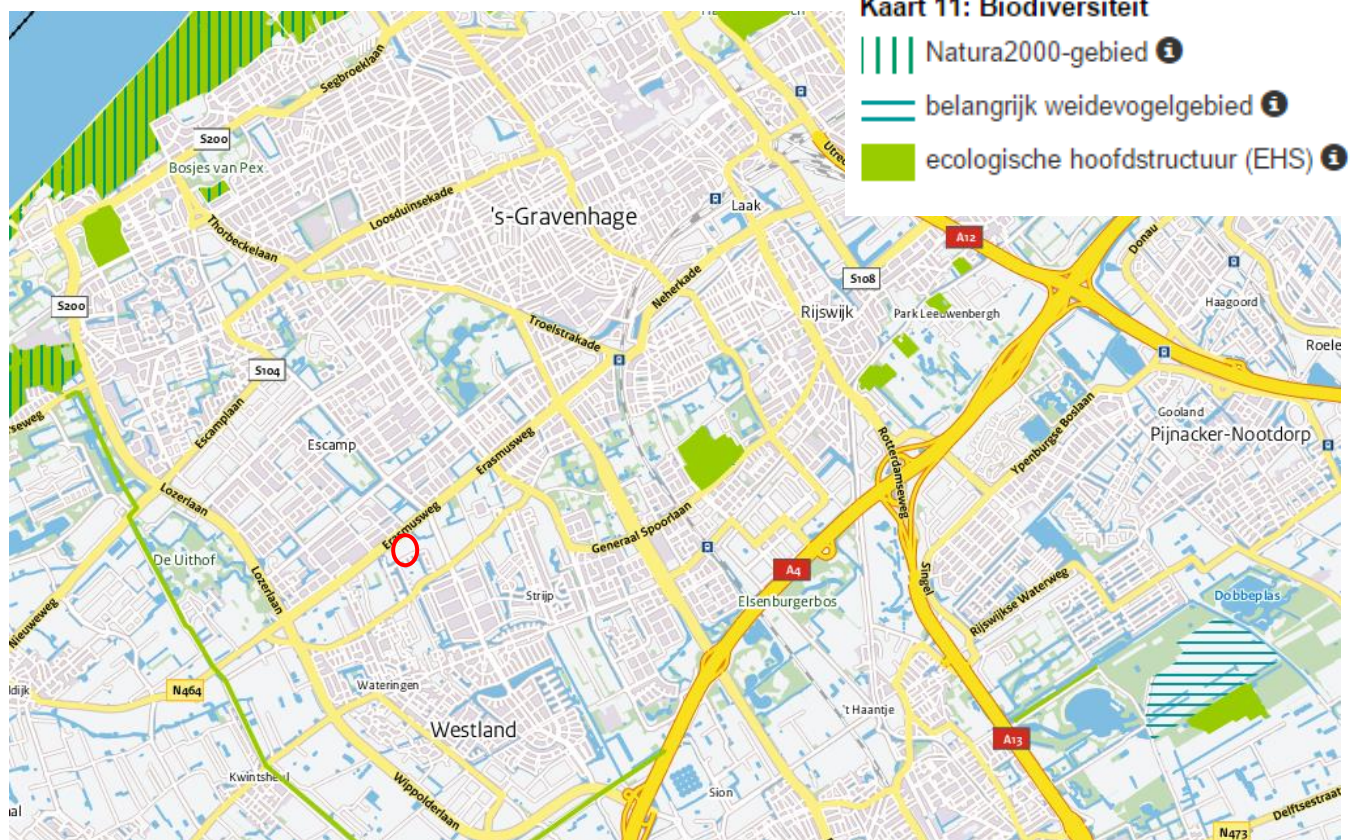
BIJLAGE 3 GEBIEDSIMPRESIE PROJECTGEBIED

BIJLAGE 4 BESCHERMDE NATUURGEBIEDEN

Bestaande situatie beschermde natuurgebieden

Bron: <http://ruimtelijkeplannenzuidholland.nl/VRM/>

 = ligging projectgebied indicatief